

**Л.М. Закревська,
К.е.н., доц., Національний університет харчових технологій**

Наслідки глобалізації для економіки України та країн світу

У статті проаналізовано проблемні аспекти та позитивні наслідки впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів на економіку країн світу; досліджено структурування глобалізаційного процесу. Визначено наслідки глобалізації для української економіки.

Ключові слова: глобалізація, інтеграція, глобалізаційний процес, поглиблення.

**Л.Н. Закревская,
К.э.н., доц., Национальный университет пищевых технологий**

Последствия глобализации для экономики Украины и стран мира

В статье проанализированы проблемные аспекты и положительные последствия влияния глобализационных и интеграционных процессов на экономику стран мира; исследовано структурирование глобализационного процесса. Определены последствия глобализации для украинской экономики.

Ключевые слова: глобализация, интеграция, глобализационный процесс, углубление.

**L.M. Zakrevska
Candidate of economic sciences, National University of Food Technologies**

The effects of globalization on the economy of Ukraine and the world

The paper explores the problematic aspects and positive effects of globalization and integration processes in the world economy; investigated the structuring of globalization. Determined the effects of globalization on the Ukrainian economy.

Keywords: globalization, integration, globalization, deepening.

Постановка проблеми. Економічний, соціально-політичний, культурний розвиток останніх двох десятиліть ХХ століття відбувався під дедалі потужнішим впливом глобалізації. Глобалізація – об'єктивний та всеосяжний процес. Змінюються структура й форма організації світової економіки, міжнародних економічних відносин. Глобалізація виявляється у зростанні міжнародної торгівлі й інвестицій, значному підвищенню ролі транснаціональних корпорацій (ТНК) у світогосподарських процесах.

Спираючись на важливість визначення Україною належного місця в міжнародній економіці, можна відзначити актуальність питань інтеграції України за такими стратегічними напрямками як: перебудова на ринковій основі виробничих зв'язків з країнами СНД; входження до європейського економічного простору через посилення співробітництва з країнами Центральної і Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що розвиваються. Особливої уваги заслуговує участь України в міжнародних організаціях для забезпечення рівноправного співробітництва у світовій економіці.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різні аспекти проблем глобалізації і інтеграції економіки розглянуті в роботах таких науковців, як: В.О. Ананьїна, В.С. Будкіна, З.С. Варналія, В. М. Василенко, В.А. Вергун, О.В. Гаврилук, А.С. Гальчинський, О.П. Гребельник, Б.В. Губський, М.А. Дудченко, М. Інтрилигейтор, Л.Л. Кістерський, В.П. Ключко, В.Я. Красильчук, П. Кругман, І.І. Лукінова, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон, В.Є. Новицький, В.І. Павлюк, Ю.М. Пахомов, М. Портер, А.М. Поручник, І.І. Пузанов, А.П. Румянцев, В.С. Савчук, В.Р. Сіденко, С.І. Соколенко, В.М. Федосов, А.С. Філіпенко, та інших.

Проте головна увага сучасних концепцій зосереджена на тому, як потрапити на міжнародний ринок. Для цього в принципі достатньо мати дешеві товари. Однак країна, що має дешеві ресурси, дешеву робочу силу в умовах глобалізації ризикує перетворитися на ресурс для більш розвинутих країн, не отримуючи при цьому всіх переваг від глобалізації.

Метою статті є визначення впливу глобалізації на різні національні економіки та на сучасне світове господарство в цілому.

Викладення основного матеріалу. Глобалізація світової економіки складна, багатоаспектна проблема, що постійно породжує численні наукові дискусії і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення. За цим поняттям переховується велика кількість явищ, а також проблем, які торкаються всього людства і які прийнято називати глобальними проблемами сучасності.

Термін “глобалізація” уперше введено в науковий обіг Т. Левітом у 1983 році. Він визначив “глобалізацію” як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються ТНК [1, с. 23].

Ширшого значення новому терміну надала Гарвардська школа бізнесу. У 1990 році консультант цієї школи К. Омі опублікував книгу “Світ без кордонів”, у якій сформував позицію школи щодо цієї проблеми. Вважаючи, що світова економіка визначається взаємозалежністю трьох центрів (ЄС, США, Японія), він стверджував, що економічний суверенітет окремих держав став безглуздим, а на сцену світової економіки виходять “глобальні фірми” [1, с. 24].

Відповідно до комплексного підходу – глобалізація це геополітичне, гео економічне, геокультурне явище, що має потужний ефект для усіх сторін життєдіяльності суспільства.

Глобалізація – це об’єктивний соціальний процес, змістом якого є дедалі більший взаємозв’язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур, а також взаємодія людини й довкілля. В основі глобалізації лежить розвиток світових ринків товарів, послуг, праці й капіталу.

Українські вчені Філіпенко А.С., Будкін В.С. сформували структуризацію глобалізаційного процесу, яка подана на рис. 1 [3, с. 78].

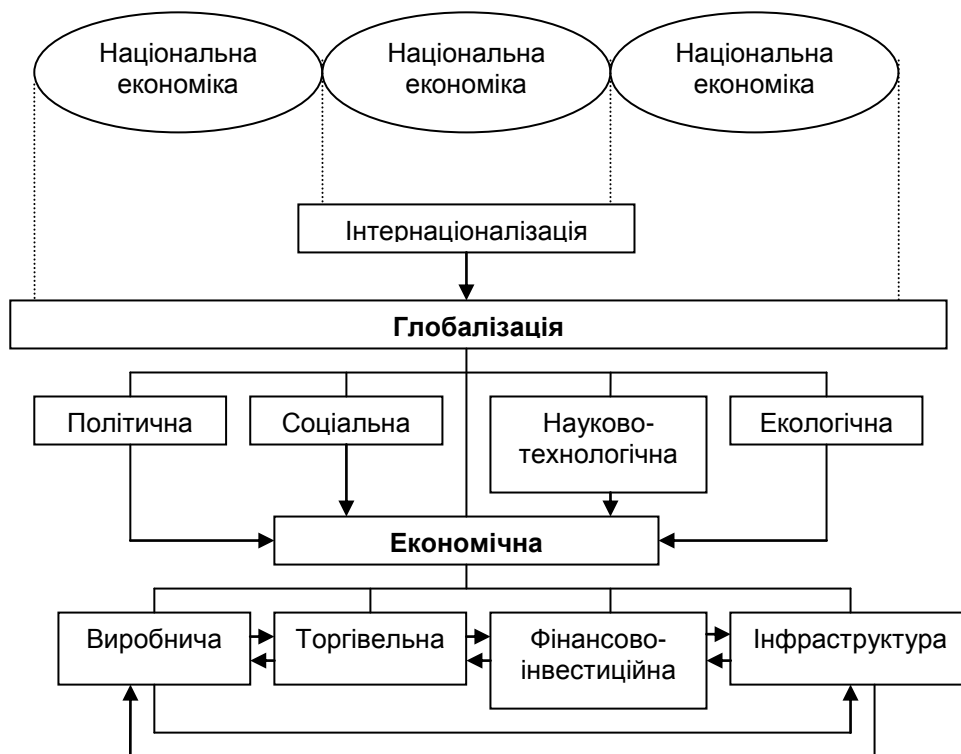

Рис. 1. Структуризація глобалізаційного процесу

Таким чином, усі перераховані визначення поняття “глобалізація” показують, що на сьогодні немає єдиної відповіді, що являє собою глобалізація. Але кожне з перерахованих визначень відображає певні риси реальності.

При розгляді глобалізації як процесу дослідники виділяють три етапи [2, с. 31]. Першим етапом вважають сформований до кінця XIX століття глобальний ринок товарів і капіталу у рамках Великобританії. До 1914 року ця країна координувала усі функції, що інтегрували міжнародну економічну систему.

Другий етап глобалізації датується періодом після Другої світової війни. 1945-1975 роки ознаменувались відновленням і модернізацією довоєнного потенціалу світової економіки, деколонізацією та формуванням нового світового порядку.

Сучасний етап глобалізації характеризується багатьма відмінностями порівняно з двома попередніми етапами.

До головних ознак глобалізації можна віднести:

- взаємозалежність національних економік та їх взаємопроникнення;
- інтернаціоналізація світової економіки під впливом поглиблення міжнародного поділу праці;
- послаблення можливостей національних держав щодо формування незалежної економічної політики;
- становлення єдиної системи зв'язків і нової конфігурації світової економіки.

На сцену світового економічного життя висуваються нові суб'єкти світогосподарських процесів, зокрема:

- міжнародні організації (МВФ, Світовий банк, МОП, СОТ);
- країни “великої сімки”;
- багатонаціональні корпорації;
- великі міста.

Економіка глобалізується внаслідок виникнення нових форм конкуренції, коли дедалі більше суб'єктів світогосподарських зв'язків не мають певної державної належності.

Журнал “Foreign Policy” щорічно публікує індекс глобалізації країн, який відображає розвиток політичної, економічної, персональної та технологічної глобалізації у 62 країнах світу, на які припадає 96 % світового ВВП та 84 % населення світу [4, с. 4].

При складанні рейтингу враховують чотири основних параметри:

по-перше, показники економічної інтеграції (обсяг міжнародної торгівлі, прями іноземні та портфельні інвестиції, міжнародні платежі тощо);

по-друге, показники персональних контактів (міжнародний туризм, міжнародні телефонні переговори, поштові відправлення, перекази тощо);

по-третьє, показники технологізації (кількість користувачів Інтернет, Інтернет-сервери тощо);

по-четверте, показники участі у міжнародній політиці (кількість посольств, участь у міжнародних організаціях тощо).

За останні роки перелік найглобалізованіших держав світу практично не зазнав змін. Відповідно до даних на 2012 рік найбільш глобалізованою країною стала Ірландія. На другому місці – Сінгапур, на третьому – Швейцарія. Ці держави ніколи не випадали з першої п'ятірки, а Ірландія є найглобалізованішою країною уже третій рік поспіль.

Крім них, серед двадцяти найглобалізованіших країн: Нідерланди, Фінляндія, Канада, США, Нова Зеландія, Британія, Австралія, Чехія, Франція, Португалія, Норвегія, Німеччина, Словенія і Малайзія. Останні десять рядків рейтингу посіли Іран, Індія, Єгипет, Індонезія, Венесуела, Китай, Бангладеш, Туреччина, Кенія і Бразилія.

Україна посідає 43-тє місце та є останньою з усіх країн Центральної та Східної Європи у цьому рейтингу. Це пояснюється насамперед уповільненням реформ у ключових секторах та політичною нестабільністю.

Розгортання процесу глобалізації несе в собі суперечливий вплив на національні економіки та на сучасне світове господарство в цілому. Однозначно оцінити вплив глобалізації на світові процеси не можна. Існують і переваги її, і недоліки. Переваги глобалізації полягають в тому, що вона дозволяє:

- поглиблювати міжнародний розподіл праці;
- ефективніше розподіляти кошти і в кінцевому підсумку сприяти підвищенню якості трудового життя, розширенню життєвих перспектив населення (при нижчих для нього затратах);
- здійснювати економію на масштабах виробництва, що потенційно може сприяти зниженню цін, а отже, стійкому економічному зростанню, підвищенню рівнів зайнятості й життя;
- підвищити рівень продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні й поширювати новітню технологію, а також посилити конкурентний тиск на користь безперервного введення інновацій у світовому масштабі.

Крім того, глобалізація може сприяти вільному і широкому розповсюдженню капіталів, зростанню зарубіжних інвестицій, розширенню можливостей для розвитку інфраструктури, полегшенню контактів між людьми різних країн.

Однак вона несе з собою не тільки переваги, а й недоліки, негативні наслідки і потенційні проблеми. Вона супроводжується:

- взаємозалежністю фінансових ринків;
- зростанням спекулятивних валютних потоків між державами і вторинних фінансових ринків;
- станом платіжної і торгівельної розбалансованості, що у сукупності значно обмежують можливість формулювання незалежної макроекономічної політики на національних рівнях.

Таким чином, і досі не зрозуміло, що ж у кінцевому рахунку глобалізація несе країнам – загрозу чи нові можливості? Позитивний чи негативний вплив від неї залежить від рівня розвитку національної економіки країни. Дійсно, глобалізація економічної діяльності є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу, що значно впливає не лише на економічне життя, але й тягне за собою політичні (внутрішні і міжнародні), соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчувають на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в світову економіку.

Вплив глобалізації на національну економіку досить складний та суперечливий. Існують як позитивні, так і негативні сторони. Позитивні сторони очевидні. По-перше, це можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин, а не бути осторонь, як це спостерігається тепер. По-друге, відбудеться скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що є дуже важливо, оскільки загальне підвищення цінової конкурентоспроможності українських виробників найактуальніше питання сьогодення. Цим самим наша країна виконає одну з головних умов поглиблення відносин з Європейським союзом та отримає можливість захисту інтересів України та її підприємств відповідно до міжнародних форм та процедур, що мінімально залежать від коливання політичних відносин з тією чи іншою країною.

Забезпечення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів за рахунок приєднання країни до загальноприйнятих у світі регулятивних норм також є однією із позитивних сторін, оскільки сучасному становищу держави не позаздриш.

Іноземні інвестори не довіряють політичній та економічній нестабільності в країні і тому забирають свої капіталовкладення.

Позиція, яку зараз підтримує Україна призведе до збільшення можливостей входження країни до великих міжнародних коопераційних проєктів, що в перспективі можуть забезпечити істотне підвищення конкурентоспроможності та розширити можливості більш вільного доступу до зарубіжних ринків за рахунок зменшення тарифних і нетарифних перешкод.

Але для України стратегічно важливою метою має стати стимулювання структурних реформ усередині країни, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності у відкритому ринковому середовищі, що є стратегічно важливою метою.

На жаль, на сьогодні Україна недостатньо залучена до цих процесів, оскільки вона:

- значно відстає від провідних держав світу в галузі інформатизації та розвитку інформаційних технологій;

- перебуває лише на початку формування власних ТНК, конкурентоспроможних на глобальному рівні й здатних до здійснення глобальної стратегії розвитку;

- досить непослідовно запроваджує економічну лібералізацію;

- не приділяє належної уваги координації своєї зовнішньоекономічної політики з іншими пострадянськими й постсоціалістичними країнами, що розвиваються, - це робить політику мало гнучкою та в цілому послаблює зовнішні позиції.

Тому, з іншого боку, глобалізація спричинює серйозні негативні наслідки – вона загрожує майбутньому людської цивілізації, шкідливо впливає на клімат, погіршує якість та рівень життя. Виникає пригнічення розвитку окремих галузей (секторів) національної економіки, які виявляються неготовими до повноцінної міжнародної конкуренції.

Висновки. Так як Україна не може уникнути втягнення у глобалізаційні процеси, тому політичну та економічну політику держави треба формувати відповідно до факторів розвитку глобалізації, аби знешкодити можливі негативні наслідки та максимізувати вигоди від процесу глобалізації. Оскільки Україна поступово інтегрується до міжнародних організацій та ринків, наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для української економіки.

Аналіз цього всесвітнього процесу має не лише теоретичне, але і суто практичне, надзвичайно важливе значення для України, для її зовнішньоекономічної, а в більш широкому значенні – всієї економічної політики.

Література:

1. Савелко Т.В. Уточнення економічного змісту й особливостей глобалізації / Т.В. Савелко // Фінанси України. – 2004. – № 7. – С. 20-26.
2. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України / Н.В. Стукало // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 29-35.
3. Філіпенко А.С., Будкін В.С., Гальчинський А.А. та інші. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть. – Київ “Либідь”, 2002. – 470 с.
4. Червінський А., Шутиш М. Глобалізація: Україна залишається напіввідкритою і напівпрозорою / А. Червінський, М. Шутиш // Україна Business. – 2013. – № 16. – С. 4-6.

Відомості про автора

П.І.П. Закревська Людмила Миколаївна.

Дата народження: 18.04.1978 року.

Кандидат економічних наук Національного університету харчових технологій, кафедра прикладної економіки. Доцент цієї кафедри. Місце розташування: вул. Володимирська, 68, корпус В, кім. 513. **Місце проживання:** Київська обл.м. Буча, вул. Нове шосе, б. 11-а, кв. 17. **Контактний телефон:** 8(097) 916-72-55